

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 430/2016-15

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 28. júna 2016 predbežne prerokoval sťažnosť [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED], zastúpenej advokátom JUDr. Miroslavom Katunským, Advokátska kancelária JUDr. Katunský, JUDr. Kuzma a spol., Floriánska 16, Košice, vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Prešove č. k. 15 Co 32/2012-147 z 22. apríla 2013 a rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Cdo 85/2014 z 26. októbra 2015 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť [REDACTED] o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 15. februára 2016 doručená sťažnosť [REDACTED] (ďalej len „sťažovateľka“), vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv

a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) č. k. 15 Co 32/2012-147 z 22. apríla 2013 a rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 5 Cdo 85/2014 z 26. októbra 2015, ktorou žiada vydať tento nález:

„Základné práva a slobody sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd rozsudkom Krajského súdu v Prešove sp. zn. 15 Co 32/2012-147 zo dňa 22.4.2013 porušené boli.

Ústavný súd zrušuje rozsudok NS SR sp. zn. 5 Cdo 85/2014 zo dňa 26.10.2015 a rozsudok Krajského súdu v Prešove sp. zn. 15 Co 32/2012-147 zo dňa 22.4.2013 a vec vracia Krajskému súdu v Prešove na ďalšie konanie.

Sťažovateľke sa priznáva náhrada trov konania.“

Ako zo sťažnosti doručenej ústavnému súdu a jej príloh vyplynulo, sťažovateľka bola ako žalobkyňa účastníčkou konania pred Okresným súdom Humenné (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 5 C 24/2012, v ktorom sa domáhala proti [REDAKOVANÉ] ako žalovanej (ďalej len „žalovaná“) určenia, že sťažovateľka je výlučnou vlastníčkou domu súp. č. [REDAKOVANÉ] na parc. č. [REDAKOVANÉ], ako aj pozemku parc. č. [REDAKOVANÉ] zastavané plochy a nádvoria o výmere 538 m² zapísaného na [REDAKOVANÉ] v katastrálnom území Humenné (ďalej len „nehnutelnosť“).

Sťažovateľka žalobu odôvodnila tým, že zápis vlastníckych práv na [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] v katastrálnom území [REDAKOVANÉ], podľa ktorého je sťažovateľka podielovou spoluvlastníčkou nehnuteľnosti v 6/10 k celku a žalovaná v 4/10 k celku, nezodpovedá skutočnosti. Sťažovateľka nadobudla k nehnuteľnosti 24. mája 1991 vlastnícke právo udelením príklepu na verejnej dražbe prevádzkovej jednotky [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ]. Je síce pravdou, že sťažovateľka uzatvorila so žalovanou kúpnu zmluvu o predaji časti tejto nehnuteľnosti v podiele 4/10 k celku 11. decembra 1991, avšak táto zmluva nebola následne nikdy registrovaná bývalým štátnym notárstvom a podľa nej nebol povolený ani vklad vlastníckeho práva, v dôsledku čoho po uplynutí troch rokov

od jej uzatvorenia nastúpila právna domnienka, podľa ktorej zmluvné strany od zmluvy odstúpili podľa § 47 ods. 3 Občianskeho zákonníka. Pokiaľ bývalé Štátne notárstvo [REDACTED] (ďalej len „bývalé štátne notárstvo“) vydalo 26. novembra 1999 rozhodnutie o registrácii kúpnej zmluvy, rozhodovalo o registrácii neexistujúcej zmluvy, keďže zmluva bola uzatvorená až 11. decembra 1991, v dôsledku čoho na základe týchto skutočností nemohlo dôjsť ani k nadobudnutiu spoluvlastníckeho podielu 4/10 k celku žalovanou.

Žalovaná tvrdila, že kúpna zmluva bola uzatvorená 26. novembra 1991 a v rovnaký deň i riadne registrovaná bývalým štátnym notárstvom, manželia sťažovateľky i žalovanej udelili s jej uzatvorením súhlas 26. novembra 1991. Poukázala i na to, že výrobné družstvo [REDACTED], zastúpené manželom sťažovateľky ako predsedom a sťažovateľkou ako členkou predstavenstva, so žalovanou, ktorá bola zamestnancom tohto výrobného družstva, uzatvorilo 26. novembra 1991 dohodu, na základe ktorej pôvodne poskytnutá pôžička týmto družstvom sťažovateľke v apríli 1991 (ďalej len „zmluva o pôžičke“) sa rozdelila medzi sťažovateľku a žalovanú v pomere 6/10 k 4/10. Žalovaná ďalej uviedla, že na bývalom štátnom notárstve v súvislosti s podpisovaním kúpnej zmluvy týkajúcej sa tejto nehnuteľnosti bola iba raz, a to 26. novembra 1991.

Okresný súd vo veci rozhodol najprv rozsudkom zo 14. júna 2006 tak, že žalobu zamietol, tento rozsudok však bol zrušený krajským súdom uznesením č. k. 5 Co 41/2006-73 z 30. januára 2007. V poradí druhý raz okresný súd rozhodol po doplnení dokazovania výsluchom notára [REDACTED] (ktorý zmluvu registroval), [REDACTED] a [REDACTED] (manžela žalovanej a manžela sťažovateľky) rozsudkom z 28. novembra 2007, ktorým opäť žalobu zamietol. Krajský súd uznesením sp. zn. 5 Co 24/2008 z 22. mája 2008 aj toto rozhodnutie okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Okresný súd znova rozhodol rozsudkom č. k. 8 C 281/2005-208 z 2. februára 2009 a žalobe vyhovel. Tento jeho rozsudok bol rozsudkom krajského súdu sp. zn. 7 Co 82/2009 z 22. októbra 2009 potvrdený. O dovolaní žalovanej proti tomuto rozsudku krajského súdu rozhodol najvyšší súd uznesením sp. zn. 5 Cdo 38/2010 z 19. mája 2010 a dovolanie odmietol ako smerujúce proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je prípustné. O sťažnosti žalovanej proti rozsudku

krajského súdu sp. zn. 7 Co 82/2009 z 22. októbra 2009 doručenej ústavnému súdu rozhodol ústavný súd nálezom č. k. III. ÚS 412/2010-26 z 25. januára 2011 tak, že konštatoval porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a základného práva na vlastníctvo podľa čl. 20 ústavy rozsudkom krajského súdu sp. zn. 7 Co 82/2009 z 22. októbra 2009, tento rozsudok zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie. Krajský súd rozsudkom sp. zn. 16 Co 115/2011 z 30. decembra 2011 zrušil rozsudok okresného súdu č. k. 8 C 281/2005-208 z 2. februára 2009 a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie.

Okresný súd naposledy vo veci rozhodol rozsudkom č. k. 5 C 24/2012-65 z 12. júla 2012, žalobe sťažovateľky vyhovel a žalovanú zaviazal nahradiť sťažovateľke trovy konania.

Poukázal na to, že tomuto konaniu predchádzalo konanie pred okresným súdom sp. zn. 7 C 936/99, ktorého predmetom bolo určenie neplatnosti kúpnej zmluvy, v ktorom okresný súd rozsudkom č. k. 7 C 936/99-56 z 23. mája 2000 v spojení s rozsudkom krajského súdu č. k. 4 Co 336/00-72 z 20. novembra 2001 síce žalobu zamietol, keď dospel k záveru, že samotná kúpna zmluva je platným právnym úkonom, avšak z odôvodnenia jeho rozhodnutia vyplýva, že bývalé štátne notárstvo porušilo ustanovenie § 63 ods. 1 a § 64 ods. 1 zákona č. 95/1963 Zb. o štátnom notárstve a o konaní pred štátnym notárstvom v znení neskorších predpisov (ďalej len „notársky poriadok“), keď vydalo rozhodnutie o registrácii kúpnej zmluvy, hoci zmluva v čase jeho rozhodovania uzatvorená nebola, pretože uzatvorená bola až 11. decembra 1991. Toto zistenie však nemalo vplyv na zamietnutie žaloby, pretože predmetom konania bolo určenie neplatnosti zmluvy.

Okresný súd zistil, že na kúpnej zmluve pod podpismi zmluvných strán je overovacia doložka, z ktorej vyplýva, že podľa knihy na overovanie č. 1972-1981/91 túto listinu pred štátnym notárom vlastnoručne podpísali sťažovateľka i žalovaná a pod touto doložkou nasleduje pečiatka bývalého štátneho notárstva, dátum 11. decembra 1991 a podpis notára. V overovacej knihe pod poradovým číslom 1972/1975 je overený podpis sťažovateľky s dátumom 11. decembra 1991, pod por. č. [REDACTED] podpis žalovanej s dátumom 11. decembra

1991 a pod por. č. ■■■ a ■■■ podpisy ich manželov. Pri vyhodnocovaní výsledkov dokazovania okresný súd potom vychádzal z toho, že overovacia doložka má dôkaznú silu verejnej listiny. Zo spisu bývalého štátneho notárstva R I 1263/1991 o registrácii tejto kúpnej zmluvy okresný súd zistil, že zmluva bola registrovaná 26. novembra 1991, keď bolo vydané rozhodnutie o jej registrácii. Žalovaná a jej manžel v konaní tvrdili, že zmluvu podpísali na bývalom štátnom notárstve 26. novembra 1991 sťažovateľka a jej manžel, že sa tak stalo 11. decembra 1991, pričom sťažovateľka predložila súdu doklad o tom, že 26. novembra 1991 bola ubytovaná v Hotely Lux v Banskej Bystrici. Notár ■■■ si na konkrétne okolnosti spisovania a registrácie zmluvy presne nespomínal, vyjadril sa však v tom zmysle, že nie je možné, aby registroval zmluvu, ktorá nebola podpísaná. Výsledky vykonaného dokazovania vyhodnotil okresný súd tak, že považoval za preukázané, že kúpna zmluva bola uzatvorená 11. decembra 1991, nikdy nebola registrovaná, a preto žalobe vyhovel.

Krajský súd rozsudkom č. k. 15 Co 32/2012-147 z 22. apríla 2013 zmenil rozsudok okresného súdu č. k. 5 C 24/2012-65 z 12. júla 2012, žalobu zamietol a zaviazal sťažovateľku na náhradu trov prvostupňového i odvolacieho konania. Aj krajský súd považoval za rozhodujúcu otázku preukázanie momentu uzatvorenia kúpnej zmluvy, t. j. či k jej uzatvoreniu došlo 26. novembra 1991 alebo 11. decembra 1991. Krajský súd takto rozhodol po čiastočnom zopakovaní a doplnení dokazovania, keď dospel k záveru, že okresný súd riadne nevyhodnotil výsledky vykonaného dokazovania, pretože ich vyhodnotil neúplne a jednostranne. Okresný súd najmä nevzal do úvahy listinný dôkaz – návrh na registráciu zmluvy podaný bývalému štátnemu notárstvu. Tento návrh bývalému štátnemu notárstvu predložili a podpísali sťažovateľka i žalovaná a datovaný bol 26. novembra 1991. Vyplýva z neho, že do predtlačenej formulára návrhu bol rukou dopísaný údaj, podľa ktorého sťažovateľka a žalovaná predkladajú bývalému štátnemu notárstvu kúpnu zmluvu napísanú 26. novembra 1991. Sťažovateľka i žalovaná týmto návrhom žiadali registráciu zmluvy z 26. novembra 1991. Sťažovateľka teda nevyvrátila, že by bola zmluva podpísaná 26. novembra 1991. Navyše, registrujúci notár vo výpovedi pred odvolacím súdom uviedol, že došlo k chybe v texte overovacej doložky, keď namiesto textu „*predo mnou vlastnoručne podpísali*“ mal byť text „*uznali svoj popis za vlastný*“.

Krajský súd ďalej najmä nepovažoval za vierohodný dôkaz, ktorým sťažovateľka preukazovala svoje ubytovanie 26. novembra 1991 v Hotely Lux v Banskej Bystrici (pretože táto listina bola iba overeným odpisom hotelového účtu a nie je z nej zrejmé, kedy a kým bola vystavená) a zohľadnil existenciu a obsah zmluvy o pôžičke a najmä dohody, z ktorej vyplýva, že na splácaní pôžičky sa budú sťažovateľka a žalovaná podieľať v pomere 6/10 k 4/10. Po vyhodnotení výsledkov doplneného a zopakovaného dokazovania krajský súd uzavrel, že sťažovateľka v konaní nepreukázala, že by k uzatvoreniu kúpnej zmluvy došlo až 11. decembra 1991, neuniesla preto dôkazné bremeno, pokiaľ ide o jej tvrdenie, že kúpna zmluva bola registrovaná prv, než bola uzatvorená.

Rozsudok krajského súdu č. k. 15 Co 32/2012-147 z 22. apríla 2013 nadobudol právoplatnosť 4. júna 2013.

Proti rozsudku krajského súdu podala sťažovateľka dovolanie, o ktorom rozhodol najvyšší súd rozsudkom sp. zn. 5 Cdo 85/2014 z 26. októbra 2015 tak, že dovolanie sťažovateľky zamietol a žalovanej priznal právo na náhradu trov dovolacieho konania. Nezistil existenciu vady konania podľa § 237 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) ani sťažovateľkou výslovne namietanej vady podľa § 237 písm. f) OSP, ku ktorej malo dôjsť tým, že odvolací súd vyvodil z vykonaných dôkazov opačné skutkové závery bez toho, aby náležite a úplne vykonal, resp. zopakoval dokazovanie. Konštatoval, že sťažovateľkou vytýkané nesprávne vyhodnotenie vykonaných dôkazov odvolacím súdom nepatrí medzi spôsobilé dovolacie dôvody, pretože nimi sú iba tie dovolacie dôvody, ktoré sú uvedené v § 241 ods. 1 OSP. Pokiaľ sťažovateľka uplatnila dovolací dôvod spočívajúci v nesprávnom právnom posúdení veci [§ 241 ods. 2 písm. c) OSP], jeho existencia nebola najvyšším súdom zistená a najvyšší súd sa stotožnil s právnym posúdením veci odvolacím súdom.

Rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 5 Cdo 85/2014 z 26. októbra 2015 nadobudol právoplatnosť 15. decembra 2015.

Sťažovateľka sťažnosť doručení ústavnému súdu na porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru rozsudkom krajského súdu č. k. 15 Co 32/2012-147 z 22. apríla 2013 a rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 5 Cdo 85/2014 z 26. októbra 2015 odôvodnila tým, že krajský súd rozhodol bez dôkladného vykonania, resp. zopakovania dokazovania, t. j. bez toho, aby si pre zmenu rozhodnutia zabezpečil rovnaký skutkový podklad. Hoci sťažovateľka krajskému súdu navrhovala vykonať znalecké dokazovanie na otázku, či bola alebo nebola kúpna zmluva podpísaná prv, než na ňu bola pripojená overovacia doložka, krajský súd tento dôkaz odmietol vykonať. Krajský súd nezohľadnil ani sťažovateľkou predložené mikroskopom vyhotovené fotografie miesta, kde sa na zmluve prekrývajú podpisy zmluvných strán a overovacej doložky, z ktorých podľa názoru sťažovateľky je zrejmé, že zmluva bola najprv opatrená pečiatkou a až následne podpísovaná zmluvnými stranami. Jeho rozhodnutie je i nedostatočne odôvodnené, arbitrárne a prekvapivé. Obdobne sťažovateľka odôvodnila i dovolanie podané proti rozsudku krajského súdu, najvyšší súd však toto zamietol, keď dospel k nesprávnemu záveru o (ne)existencii vady konania podľa § 237 ods. 1 písm. f) OSP, pretože odňatím možnosti konať pred súdom je i nedostatočné odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu a porušenie dvojinstančnosti konania. Najvyšší súd sa navyše vôbec nezaoberal žiadosťou sťažovateľky, aby posúdil otázku, či odvolací súd zopakoval dokazovanie v potrebnom rozsahu pre iné hodnotenie dôkazov a odlišné skutkové závery. Z rozhodnutia najvyššieho súdu nie je zrejmé, čo mieni pod odňatím možnosti konať pred súdom a čo mieni inou vadou konania majúcou za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Z tohto dôvodu je potom aj posudzovanie danosti dovolacích dôvodov zmätočné a nekonzistentné.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú

Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania návrhy, na ktorých prerokovanie nemá právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Ústavný súd predbežne prerokoval sťažnosť sťažovateľky podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde a skúmal, či neexistujú dôvody na jej odmietnutie podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 36 ods. 1 listiny ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach. Základné práva a slobody sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné.

Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Ako zo sťažnosti sťažovateľky vyplýva, táto smeruje jednak proti rozsudku krajského súdu č. k. 15 Co 32/2012-147 z 22. apríla 2013 a jednak proti rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 5 Cdo 85/2014 z 26. októbra 2015.

Ústavný súd sa zaoberal najprv tou časťou sťažnosti sťažovateľky, ktorá smerovala proti rozsudku krajského súdu č. k. 15 Co 32/2012-147 z 22. apríla 2013.

Z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach týkajúcich sa porušenia základných práv a slobôd vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Namietané porušenie niektorého zo základných práv alebo slobôd teda nezakladá automaticky aj právomoc ústavného súdu na konanie o nich. Pokiaľ ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti zistí, že ochrany toho základného práva alebo slobody, porušenie ktorých sťažovateľ namieta, sa sťažovateľ môže domôcť využitím jemu dostupných a aj účinných právnych prostriedkov nápravy pred iným súdom, musí takúto sťažnosť ústavný súd odmietnuť z dôvodu nedostatku svojej právomoci na jej prerokovanie (napr. I. ÚS 103/02).

Jedným zo základných pojmových znakov ústavnej sťažnosti ako prostriedku ochrany ústavou zaručených základných práv a slobôd je jej subsidiarita.

Zmyslom a účelom uvedeného princípu subsidiarity je to, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Všeobecné súdy, ktoré sú v občianskom súdnom konaní povinné vykladať a aplikovať príslušné zákony na konkrétny prípad v súlade s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 5 ústavy, sú primárne zodpovedné aj za dodržiavanie tých práv a základných slobôd, ktoré ústava alebo medzinárodná zmluva dotknutým fyzickým osobám zaručuje. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa zásad uvedených v § 53 ods. 1 zákona ústavnom súde. Zásada

subsidiarity reflektuje okrem iného aj princíp minimalizácie zásahov ústavného súdu do právomoci všeobecných súdov, ktorých rozhodnutia sú v konaní o sťažnosti preskúmané (IV. ÚS 303/04).

Ústavný súd v súlade s princípom subsidiarity svojej právomoci skúmal, či sú splnené podmienky konania pred ním o tej časti sťažnosti sťažovateľky, ktorá smerovala proti rozsudku krajského súdu č. k. 15 Co 32/2012-147 z 22. apríla 2013, a dospel k záveru, že vzhľadom na princíp subsidiarity vyplývajúci z čl. 127 ústavy je vylúčená právomoc ústavného súdu meritórne konať a rozhodovať o sťažovateľkou uplatnených námietkach porušenia jej základných práv týmto rozhodnutím krajského súdu, pretože preskúmanie jeho postupu zveruje Občiansky súdny poriadok v tomto prípade dovolaciemu súdu. Dovolací súd vo veci o podanom dovolaní sťažovateľky rozhodol rozsudkom najvyššieho súdu č. k. 5 Cdo 85/2014 z 26. októbra 2015. Najvyšší súd ako súd dovolací bol súdom, ktorému patrí právomoc posúdiť, či dovolanie sťažovateľky bolo prípustné a dôvodné, a rozhodnúť o ňom.

Z tohto dôvodu musel ústavný súd odmietnuť tú časť sťažnosti sťažovateľky, ktorá smerovala proti rozsudku krajského súdu č. k. 15 Co 32/2012-147 z 22. apríla 2013.

Odlíšná je situácia vo vzťahu k rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 5 Cdo 85/2014 z 26. októbra 2015. V tejto časti sťažnosti ústavnému súdu na jej prejednanie patrí právomoc, avšak považuje ju za zjavne neopodstatnenú.

Najvyšší súd odôvodnil rozsudok sp. zn. 5 Cdo 85/2014 z 26. októbra 2015 takto:

„Prípustnosť podania dovolania v danej veci vyplýva z ustanovenia § 238 ods. 1 O. s. p., pretože dovolaním je napadnutý rozsudok odvolacieho súdu, ktorým zmenil rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej a žalobu zamietol.

Dovolací súd v zmysle § 242 ods. 1 veta druhá O. s. p. najskôr skúmal, či v konaní nedošlo k niektorej z procesných väd, ktoré sú taxatívne vymenované v § 237 O.s.p. O vadu v zmysle tohto ustanovenia ide vtedy, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatri do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom

konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ nepodal sa návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát.

Z vymenovaných procesných väd je v dovolaní výslovne namietaná vada konania podľa § 237 písm. f/ O. s. p. t. j., že účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť pred ním konať. ...

Žalobkyňa namietala, že k odňatiu možnosti konať pred súdom došlo tým, že súd prvého stupňa nevykonal ňou navrhnutý dôkaz. Mala zo to, že odvolací súd vyvodil z dôkazov vykonaných prvostupňovým súdom opačné skutkové závery bez toho, aby náležite a úplne vykonal, resp. zopakoval dokazovanie, teda bez toho, aby si pre svoje skutkové závery premietnuté do napadnutého rozhodnutia zabezpečil rovnaký podklad, čím je jeho rozhodnutie nutné považovať za arbitrárne. ...

Dovolací súd v mnohých svojich rozhodnutiach uviedol, že predpokladom toho, aby odvolací súd mohol zmeniť napadnuté rozhodnutie súdu prvého stupňa, ak má za to, že súd prvého stupňa dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam a na ním založených následných právnych záverov, je opakovanie dokazovania v potrebnom rozsahu odvolacím súdom. Podmienkou zmeny rozhodnutia v takomto prípade je teda skutočnosť, že odvolací súd sám opakuje v potrebnom rozsahu dokazovanie, na základe ktorého dospeje k skutkovému stavu, odlišnému od skutkového stavu zisteného prvostupňovým súdom, tvoriacemu podklad pre rozhodnutie v danej veci.

Dovolací súd z obsahu spisu zistil, že odvolací súd sa zaoberal nielen dokazovaním, ktoré vykonal súd prvého stupňa, ale aj sám veci vykonal potrebné dokazovanie (zopakovanie alebo doplnenie). Námietka, že v tomto smere je postup odvolacieho súdu zaťažený vadou podľa § 237 písm. f/ O.s.p. neobstojí. ...

Pokiaľ žalobkyňa odôvodnila svoje dovolanie tým, že odvolací súd nesprávne vyhodnotili výsledky vykonaného dokazovania, dovolací súd poukazuje na to, že nesprávne hodnotenie vykonaných dôkazov nie je uvedené medzi prípustnými dôvodmi dovolania, ktoré sú vymedzené v ustanovení § 241 ods. 1 písm. a) až e) O. s. p. Pre tento záver svedčí i ustanovenie § 243a ods.2, veda druhá O. s. p., ktoré upravuje, že dovolací súd nevykonáva

dokazovanie. Dokazovanie je časťou občianskeho súdneho konania, v ktorej si súd vytvára poznatky potrebné na rozhodnutie vo veci.

Z § 132 O.s.p., vyplýva, že dôkazy hodnotí súd podľa svojej úvahy, a to každý dôkaz jednotlivo a všetky dôkazy v ich vzájomnej súvislosti, pritom starostlivo prihliada na všetko, čo vyšlo za konania najavo, vrátane toho, čo uviedli účastníci. Pri uplatnení zásady voľného hodnotenia dôkazov súd v zásade nie je obmedzovaný právnymi predpismi, ako má z hľadiska pravdivosti ten – ktorý dôkaz hodnotiť. Iba výnimočne zákon súdu ukladá určité obmedzenie pri hodnotení dôkazov (napr. § 133, § 134, § 135 O.s.p.). Ťažisko dokazovania je v konaní na súde prvého stupňa; skutkové závery tohto súdu je oprávnený dopĺňať, prípadne korigovať len odvolací súd, ktorý za tým účelom môže vykonávať dokazovanie (§ 213 ods. 3 až 5 O.s.p.). Súd rozhodujúci o dovolaní nepreskúmava správnosť a úplnosť skutkových zistení, a to už len z toho dôvodu, že v konaní o tomto opravnom prostriedku nie je oprávnený prehodnocovať vykonané dôkazy; na rozdiel od súdu prvého stupňa a odvolacieho súdu totiž nemá možnosť dôkazy sám vykonávať (§ 243a ods. 2 veta druhá O.s.p.). Keď najvyšší súd nemôže vykonávať dokazovanie, tak nemôže iba na základe súdnych spisov preskúmať správnosť hodnotenia dôkazov súdom, lebo si nemôže pre svoje rozhodnutie zabezpečiť rovnaké podklady a predpoklady doplnením alebo zopakovaním dokazovania, aké mal súd, ktorý dôkazy hodnotil.

Pokiaľ dovolateľka dáva do súvislosti nesprávne hodnotenie dôkazov s nevykonaním ňou navrhnutých dôkazov, ako bolo vyššie uvedené, rozhodnutiu súdu vo veci samej, musí predchádzať činnosť súdu zameraná na spoľahlivé zistenie skutkového stavu – dokazovanie zodpovedajúce garanciam spravodlivého súdneho konania v zmysle čl. 6 ods. 1 Dohovoru, najmä garanciam obsiahnutým v princípe rovnosti zbraní a práve na kontradiktórne konanie (II. ÚS 52/03).

Súd nie je viazaný návrhmi účastníkov na vykonanie dokazovania a nie je povinný vykonať všetky navrhnuté dôkazy. Nevykonanie dôkazov podľa návrhov alebo predstáv žalobcu nie je ani postupom, ktorým by mu súd odňal možnosť konať pred súdom, lebo rozhodovanie o tom, ktoré dôkazy budú vykonané, patrí výlučne súdu, a nie účastníkovi konania (§ 120 ods. 1 O.s.p.). Ak však súd rozhodne, že navrhnuté dôkazy nevykoná, musí svoj postup odôvodniť (napr. preto, že sú pre vec nevýznamné alebo nadbytočné).

Odvolací súd v odôvodnení svojho rozhodnutia k návrhom žalobkyne na vykonanie ďalšieho dokazovania znaleckým posudkom uviedol, že návrh (ako aj ďalšie) zamietol s poukazom na to, že aj prípadné znalecké dokazovanie na otázku, čo bolo skôr, či pečiatka alebo podpisy na zmluve, by nezmenilo doterajší stav, pretože podstatné bolo nie kedy bola pečiatka, ale kedy bola zmluva registrovaná, riadne s uvedením registračných identifikačných údajov o registrácii. Nakoľko odvolací súd v odôvodnení svojho rozhodnutia vysvetlil, prečo žalobkyňou navrhnuté dôkazy nevykonal, nemožno jeho rozhodnutie považovať za neodôvodnené, svojvoľné a tým aj vybočujúce z rámca spravodlivého procesu.

K námietke žalobkyne, že dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu trpí nepreskúmateľnosťou (arbitrárnosťou), čo by z pohľadu súdu mohlo byť aj vadou konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ O. s. p., dovolací súd uvádza, že z práva na spravodlivé súdne konanie vyplýva povinnosť všeobecného súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a dôkaznými návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie (I. ÚS 46/05), Najvyšší súd Slovenskej republiky dospel k názoru, že skutkové a právne závery odvolacieho súdu nie sú v danom prípade zjavne neodôvodnené a nezlučiteľné s čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a že odôvodnenie dovolaním napadnutého rozsudku odvolacieho súdu ako celok spĺňa parametre zákonného odôvodnenia (§ 157 ods. 2 O. s. p.). ...

Žalobkyňa v dovolaní ďalej namietala, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O. s. p.).

Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav. Nesprávnym právnym posúdením veci je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

Z obsahu dovolania je zrejmé, že dovolateľka nenamietala nesprávnosť použitia správneho právneho predpisu alebo jeho nesprávnu aplikáciu, ale záver o správnych skutkových zisteniach, z ktorých mal vyvodiť odvolací súd nesprávne právne závery.

Dovolací súd poukazuje na odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu, ktorý po doplnení dokazovania dospel k skutkovým zisteniam, ktoré opodstatňovali záver, že je tu dôvod pre zamietnutie žaloby. Odvolací súd za základ pre svoje rozhodnutie zvolil skutkové zistenia vyplývajúce z podkladov v spise, a sám doplnil dokazovanie ako je hore uvedené. Treba uviesť, že vo veci bolo vzhľadom na dĺžku času (konanie o určenie vlastníckeho práva začalo na návrh žalobkyne podaný dňa 23. decembra 2005 na Okresnom súde Humenné pod č. k. 8 C 281/2005, keď mu predchádzalo konanie vo veci neplatnosti kúpnej zmluvy medzi žalobkyňou a žalovanou, vedené na Okresnom súde Humenné pod č. k. 7 C 936/1999, v ktorom bola žaloba žalobkyne zamietnutá rozsudkom z 23. mája 2000 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Prešove z 20. novembra 2001), vykonané rozsiahle dokazovanie na ustálenie skutkového stavu, ktorý mal odraz v právnom posúdení veci z hľadiska predmetu konania. Dovolací súd dospel k záveru, že právne posúdenie veci odvolacím súdom (založené na skutkovom základe, že žalobkyňa nepreukázala svoje tvrdenie o tom, že zmluva bola podpísaná dňa 11. decembra 1991, keď k jej registrácii došlo už dňa 26. novembra 1991) je správne a v plnom rozsahu na podrobné odôvodnenie tohto záveru v rozsudku odvolacieho súdu poukazuje a stotožňuje sa s ním. Z uvedeného vyplýva, žalobkyňa neopodstatnene namietala existenciu dovolacieho dôvodu uvedeného v § 241 ods. 2 písm. c/ O. s. p. Vzhľadom na to dovolanie žalobkyne zamietol s poukazom na ustanovenie § 243b ods. 1 O.s.p.“

Sťažovateľka sťažnosť na porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 5 Cdo 85/2014 z 26. októbra 2015 odôvodnila tým, že najvyšší súd pri rozhodovaní o ňou podanom dovolaní posudzoval danosť dovolacích dôvodov zmätočne a nekonzistentne, nevyporiadal sa riadne s jej uplatnenými dovolacími dôvodmi, ktoré spočívali v tom, že krajský súd rozhodol bez dôkladného zopakovania dokazovania, nevyhovel návrhu sťažovateľky na vykonanie znaleckého dokazovania, nevzal do úvahy sťažovateľkou predložené mikroskopom vyhotovené fotografie časti zmluvy (miesta prekrytia podpisov z overovacej doložky) a svoje rozhodnutie nedostatočne odôvodnil.

O zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti možno hovoriť predovšetkým vtedy, ak namietaným postupom orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu toho základného práva, ktoré označil sťažovateľ, pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom tohto orgánu a základným právom, ktorého porušenie sa namietalo, ale aj vtedy, ak v konaní pred orgánom verejnej moci vznikne procesná situácia alebo procesný stav, ktoré vylučujú, aby tento orgán porušoval uvedené základné právo, pretože uvedená situácia alebo stav takúto možnosť reálne nepripúšťajú (IV. ÚS 16/04, II. ÚS 1/05, II. ÚS 20/05, IV. ÚS 50/05 a IV. ÚS 288/05).

Ako z obsahu rozhodnutia najvyššieho súdu o dovolaní sťažovateľky vyplýva, najvyšší súd jasne a zrozumiteľne vysvetlil, z akých dôvodov dovolanie sťažovateľky zamietol.

Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu je dôvodom na odmietnutie sťažnosti pre jej zjavnú neopodstatnenosť absencia priamej súvislosti medzi označeným základným právom alebo slobodou na jednej strane a namietaným rozhodnutím alebo iným zásahom orgánu štátu do takéhoto práva alebo slobody na strane druhej, ako aj nezistenie žiadnej možnosti porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (obdobne napr. III. ÚS 263/03, II. ÚS 98/06, III. ÚS 300/06).

Ústavný súd považuje za potrebné tiež pripomenúť, že nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Z rozdelenia súdnej moci v ústave medzi ústavný súd a všeobecné súdy totiž vyplýva, že ústavný súd nie je opravnou inštanciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov (napr. I. ÚS 19/02, III. ÚS 151/05, III. ÚS 344/06).

Úloha ústavného súdu sa vymedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať rozhodnutie všeobecného súdu v prípade, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody. Ústavný súd poukazuje i na skutočnosť, že nie je a ani nemôže byť súdom skutkovým, t. j. jeho úlohou nie je nahrádzať činnosť všeobecných súdov.

Podľa § 241 ods. 2 OSP dovolanie možno odôvodniť len tým, že a) v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 ods. 1; b) konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci; c) rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci.

Ako z dovolania sťažovateľky vyplýva, v podanom dovolaní uplatnila jednak dovolací dôvod uvedený v § 241 ods. 2 písm. a) v spojení s § 237 písm. f) OSP, t. j. že v konaní došlo k vade tým, že sťažovateľke sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, a jednak dovolací dôvod podľa § 241 ods. 2 písm. c) OSP, t. j. že rozhodnutie krajského súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci.

Ako ďalej z dovolania sťažovateľky vyplýva, k naplneniu prvého z uplatnených dovolacích dôvodov [§ 241 ods. 2 písm. a) v spojení s § 237 písm. f) OSP – odňatie možnosti konať pred súdom] malo dôjsť tým, že krajský súd riadne nezopakoval dokazovanie, nevyhovel dôkaznému návrhu sťažovateľky, nevzal do úvahy sťažovateľkou predložený dôkaz a svoje rozhodnutie nedostatočne odôvodnil. Rovnako však z dovolania sťažovateľky vyplýva, že vo vzťahu k druhému uplatňovanému dovolaciemu dôvodu [§ 241 ods. 2 písm. c) OSP – rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci]

sťažovateľka dovolaciemu súdu nepredložila žiadnu argumentáciu a nevysvetlila, v čom nesprávne právne posúdenie veci krajským súdom malo podľa jej názoru spočívať.

Vzhľadom na uvedené sa ústavný súd zaoberal ďalej posúdením postupu najvyššieho súdu vo vzťahu k prvému zo sťažovateľkou uplatnených dovolacích dôvodov a jeho záveru, podľa ktorého najvyšší súd nezistil, že by krajský súd riadne nezopakoval dokazovanie; nevyhovenie dôkaznému návrhu sťažovateľky (na nariadenie znaleckého dokazovania) nemožno považovať za odňatie možnosti konať pred súdom, keď krajský súd tento svoj postup i riadne odôvodnil; tvrdené nezohľadnenie sťažovateľkou predloženého dôkazu pri vyhodnotení výsledkov vykonaného dokazovania nenapĺňa dovolací dôvod, pretože ide o otázku vyhodnotenia výsledkov vykonaného dokazovania v súlade s princípom voľného hodnotenia dôkazov, teda dôvod skutkový; nedostatočne odôvodnenie rozsudku odvolacieho súdu vo veci sťažovateľky zistené nebolo.

Najvyšší súd tieto jednotlivé svoje právne závery podrobne odôvodnil. Vo vzťahu k spôsobu doplnenia, resp. zopakovania dokazovania odvolacím súdom uviedol, že *„z obsahu spisu zistil, že odvolací súd sa zaoberal nielen dokazovaním, ktoré vykonal súd prvého stupňa, ale aj sám vo veci vykonal potrebné dokazovanie (zopakovanie alebo doplnenie); námietka, že v tomto smere je postup odvolacieho súdu zaťažený vadou podľa § 237 písm. f/ O.s.p. neobstojí“*; vo vzťahu k tvrdenému nesprávnomu vyhodnoteniu výsledkov vykonaného dokazovania odvolacím súdom, že *„nesprávne hodnotenie vykonaných dôkazov nie je uvedené medzi prípustnými dôvodmi dovolania, ktoré sú vymedzené v ustanovení § 241 ods. 1 písm. a) až e) O. s. p.“*, a dodal, že *„pre tento záver svedčí i ustanovenie § 243a ods. 2, veta druhá O. s. p., ktoré upravuje, že dovolací súd nevykonáva dokazovanie“*, a pokiaľ *„najvyšší súd nemôže vykonávať dokazovanie, tak nemôže iba na základe súdnych spisov preskúmať správnosť hodnotenia dôkazov súdom, lebo si nemôže pre svoje rozhodnutie zabezpečiť rovnaké podklady a predpoklady doplnením alebo zopakovaním dokazovania, aké mal súd, ktorý dôkazy hodnotil...“*; vo vzťahu k nevykonaniu dôkazu navrhovaného sťažovateľkou najvyšší súd uviedol, že *„súd nie je viazaný návrhmi účastníkov na vykonanie dokazovania a nie je povinný vykonať všetky navrhnuté dôkazy a nevykonanie dôkazov podľa návrhov alebo predstáv žalobcu nie*

je ani postupom, ktorým by mu súd odňal možnosť konať pred súdom, lebo rozhodovanie o tom, ktoré dôkazy budú vykonané, patrí výlučne súdu, a nie účastníkovi konania (§ 120 ods. 1 O. s. p.)“; vo vzťahu k sťažovateľkou tvrdenému nedostatočnému odôvodneniu rozhodnutia odvolacieho súdu konštatoval, že „odôvodnenie dovolaním napadnutého rozsudku odvolacieho súdu ako celok spĺňa parametre zákonného odôvodnenia (§ 157 ods. 2 O.s.p.)“.

Vo vzťahu k druhému sťažovateľkou uplatnenému dovolaciemu dôvodu najvyšší súd konštatoval, že *„právne posúdenie veci odvolacím súdom založené na skutkovom základe, že žalobkyňa nepreukázala svoje tvrdenie o tom, že zmluva bola podpísaná dňa 11. decembra 1991, keď k jej registrácii došlo už dňa 26. novembra 1991 je správne“*.

Z odôvodnenia rozhodnutia najvyššieho súdu je zrejmé, že dovolací súd sa zaoberal všetkými dovolacími dôvodmi, ktoré bolo možné v dovolacom konaní uplatniť [§ 241 ods. 2 písm. a) – c) OSP].

Ústavný súd je toho názoru, že v prípade sťažovateľky nemožno považovať závery rozsudku najvyššieho súdu za také, ktoré by boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie sťažovateľkou označených základných práv alebo slobôd. Naopak, právne názory v ňom vyslovené sú súčasťou stabilnej rozhodovacej praxe (okrem rozhodnutí, na ktoré poukázal najvyšší súd v odôvodnení svojho rozhodnutia, napr. aj II. ÚS 87/2016).

Z uvedených dôvodov rozhodol ústavný súd tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. júna 2016

